

ՏԵՐ ԵՆ ՏԵՐԵՆ
ՅՈՂԱԶԱՆԵՐ ՇԱՅՆԱԶԱՐ

ԽՐԱԳՐԱՏՈՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՒ. ԴԱԼԱԹԻՒՆ, ԷՍԻՒ ՊԱՆԻՍ ՕՍՏԱՆԻ
Գրադրութեան ուղղութեամբ նամակ կամ այլ
գրութիւն եւ չի գործուիր

Bureaux du Journal "HAÏRÉNIK",
GALATA, ancien local de la BANQUE IMP. OTTOMANE

10 ՓԱՐՍ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԳՐԱՆ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

10 ՓԱՐՍ

ԹՈՇԱԿԻ ՏԵՂ ԻՏԷԱԼ

Ամենքս ալ գիտենք պատուե-
լի մը պատասխանը ամերայներուն,
որք առանց շատ հող ընելու թէ
այդ խեղճը ինչո՞ւ կ'ապրէր խրճի-
թին մէջ, մաստանջութիւն ունէին թէ
եղիւ մարդարէն երկնքին մէջ ի՞նչ
կ'ուտէր: Հիմա ո՞չ պատուելի կայ,
ո՞չ ամբայ, բայց միշտ մենք կանք
մեր հին բարեբոլը, մեր հին ան-
հոգութեամբը:

Վարժապետ մը, որ Մարմարայի
ափերուն վրայ հարուստ հայ թաղի
մը վարժարանէն առնելիք ունէր,
դանդաղաբար մը գրելով մեզ վեր-
ջերս կ'ըսէր թէ հոգաբարձուներուն
մէկէն երբ անցած տարի իր ամա-
կանը կը պահանջէր, երանելին ծա-
ռերը և թուղաները գիտելով ծա-
ստանց զմայլանք յայտնելով անոնց
կեանքին, ապրելու եղանակին վրայ,
բարոյներ կը կարգար իրեն և թե-
րեւս առով կը հասկնայ թէ ին-
չո՞ւ հայ ուսուցիչներն ալ այդպիսի
խոնարհական կեանքով չեն ապրիր:

Բարոյական խոնարհ մը նուիր-
ուածներուն համար կը կարծենք թէ
խոնարհական անունով մըն ալ կ'ապ-
րին: Չե՞ն բաւեր պայծառ արեւը,
մեղմալունչ հիւսիսակը, դեղածի-
ծաղ ծովը, թուղաներուն դայլայ-
լիկէ: Օրինակ չե՞ն առնել վարժի
չուանէն որուն նման և ոչ իսկ Սո-
ղոմոն զարգարուցաւ իր ամէն
փառքերուն մէջ:

Եթէ ոչ բաւ առ բաւ բայց զը-
րեթէ այս իմաստով պատասխան
մը կը ստանայինք հոգաբարձուէ մը
որուն գիտողութիւն կ'ընէինք ի մա-
սին այն դժուարութիւններուն զոր
կը յարուցանեն երբ հարկ կ'ըլլայ
Տիկին Մատակեանի ծառայութեանց
թեթեւ փոխարինութիւն մը ընել:

— Բայց դուք չգրեցիք որ ա-
նկալ խոնարհ կ'ընէ, կը պատաս-
խանէր հոգաբարձուն հաւատքի
չեղումը մը:

Խոնարհ կ'ընէ, ուրեմն կարելի է
անոր աշխատութիւնները շահագոր-
ծել, փոխարէն բնութեան պար-
գենները ցոյց տալով: Ուստի եւ
ներքին կը համարեն զրկել արդարա-
մասնատակ կ'ընէ իր ամէն իրա-
ւունքներէն որոնց մասին արդէն
շատ ու շատ զոհողութիւն ըրած է:
Գիտենք թէ այդ կ'ընէ սիրաբար մըն
է իր գործին, ուստի վարպետու-
թեամբ կ'ուզեն օգտուիլ անոր սրը-
տէն եւ հարկադրել զինքն աշխա-
տելու առանց փոխարինութեան:

Շնորհիւ Տիկին Մատակեանի
աշխատութիւններուն, թաղ մը վեր-
ջապէս կ'ունենայ իր Մանկապար-
տիցը, ցրուած մանուկները կը հա-
ւաքուին սրահի մը մէջ, ծնողները
գոհ են և ուրախութեամբ կը վճա-
րեն ամսականները, որով մանկա-
պարտեզը ո՞չ միայն բաց չունենար
այլ և ցոյց կուտայ հասոյթներու
առաւելութիւն: Եւ այս ամէնուն
իր փոխարէն, թաղային իմաստա-
լութիւնը կը պահանջէ որ Տիկինը
նոր զոհողութիւններ եւս ընէ, եւ

եթէ հնար է մինչեւ իսկ տեղափո-
խութեան ծախքն ալ չառնէ և մի-
այն խոնարհ Խոնարհ համար աշ-
խատի:

Ուրիշ թաղ մը փոքր ծառա-
յութիւն մը կը մատուցանէ տիկնո-
ջը — ծառայութիւն որուն օգուտը
դարձեալ ընդհանրութեան է — եւ
ասոր իբր վարձք կը պահանջէ որ
Տիկինը իր ժամանակին մեծ մասը
նուիրէ թաղին Մանկապարտեզնե-
րուն: Եւ այսքան ալ բաւական
չհամարելով՝ արժանապատուութիւն
վերաւորող առաջարկներ կ'ընեն —
տարուան վերջը ուշաւշու ալ կը խոս-
տանան:

Ձանց կ'ընենք նաև ուրիշ դէպ-
քեր և միայն այս առթիւ կը մտա-
ւածենք թէ անոնք որ կ'ուզեն շահա-
գործել տիկնոջ մը աշխատութիւն-
ները, զրկելով զայն իր իրաւունք-
ներէն, շատ անգամ նոյն ընթաց-
քին կը հետեւին ուրիշ պաշտօնա-
յին համար ալ, եթէ կարենան:
Բայց հաւանական է որ այդ անձե-
րը աւելի խղճամիտ վարմունք մը
կ'ունենան իրենց անձնական գործին
մէջ ծառայողներուն նկատմամբ:
Ինչո՞ւ զենք այս խտրութիւնը հան-
րային և անհատական ծառայու-
թեանց միջեւ:

Այն երեւոյթին պատճառը փն-
տելու է մեր այն կարծիքին մէջ
թէ եկեղեցիները նիւթական օգու-
տին համար ինչ որ ընենք ներքին
է: Եւ որովհետեւ դպրոցն ալ եւ-
կեղեցիներ կը պատկանին, ուրեմն ա-
նոր համար ալ ներքին է մի և նոյն
մտածութիւնն ունենալ:

Բայց ներքին է: Ո՞չ: Ո՞չ ի-
րաւունք տուած է անհատներու
անխառնութիւն ընել յանուն ընդ-
հանրութեան: Եկեղեցի ըսելով ան-
շուշտ նիւթական չենք չէ որ կը
հասկնանք, այլ հաւատացեալներու
միութիւնը, և կարծենք թէ այդ
միութեան մէջ պէտք է փնտել
արդարասիրտութեան զգացում, ազ-
նուութիւն, վերջապէս հանրային
առաքելութիւն:

Հրաժարելու ենք այն գաղա-
փարէն թէ ինչ որ անպատուաբեր է
անհատական գործի մը առթիւ, կըր-
նայ ո՞ւր անպատուութիւն չունե-
նալ եթէ գործողութիւն հանրային
ձեւերակներու մէջ: Ընդհանրապէս
հանրային գործերը պէտք է որ
միշտ բարձր բարոյականի մը ուղղու-
թեան ներքեւ դառնան, եթէ ոչ
ժողովուրդը կ'ապականի:

Մեր թաղականները, եկեղեց-
պանները, հոգաբարձուները պէտք
է համոզուին որ իրենց անհատա-
կան գործին մէջ տուած խոնարհին
դրժելով եթէ կ'անպատուին, կ'ան-
պատուին նաև ու իրենց հետ ալ
կ'անպատուեն հանրութիւնը՝ ոտքի
տակ առնելով հանրային գործի մը
համար տուած խոնարհին: Խոս-
տումը սրբութիւն է, նոյն իսկ երբ
ուսուցիչ մը կը տրուի:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՆ

Հանրային Պարտքի վարչութեան հը-
րատարակած 1892 ապրիլ 1 է մինչեւ
1893 Մարտ 31ի տեղեկագրէն կը թաղենք
հետեւեալները, Օսմ. ոսկիով:

Տոկոսները աւելցնելու համար պա-
նստի գումարը 9,493 ոսկիէն հասեր է
մինչեւ 114,462 ոսկի:

Մէրի Բին սովորական գլխավարին
համար պատրաստուած պահեստի գումար-
ը 48,019 ոսկիէն բարձրացեր է 83,359
ոսկի, որուն 74,329 ոսկին իր նպատա-
կին գործածուել է այդ ելմտական տա-
րուան մէջ:

Ելմտական այդ 11 րդ տարուան
մէջ գլխավարներու յատկուած դրամովը
Հանրային Պարտքէն պակսեր է 1,505,452
ոսկի:

Հանրային Պարտքի վարչութեան մէջ
գործադրուի սկսած բարենորոգումներու
նորիւ, վերջացած տարուան հասոյթ-
ները 117,973 ոսկի աւելի եղած են:
Այսպիսի կարեւոր յաւելումը երբեք
տեղի չէր ունեցած ո՞ւր է տարի, բացի
1888-89էն երբ Արեւելեան Բաժնէրի
տարեկանները նորէն սկսան զանաւոր-
ւել: Կը յուսացուի որ եթէ արտադրութիւն
մը չպատահի, շնորհիւ ձեռք առնուած
բարենորոգումներուն հասոյթներն աւելի
եւս աճին:

Հանրային Պարտքի վարչութեան
յանձնուած հասոյթները, զանազան հա-
շիւներու կարգադրութեան յետոյ, այս
տարի նախորդէ 112,041 ոսկիի առա-
ւելութիւն արտադրած են:

Իսկ միւս կողմէն այս տարուան ծախ-
քերը եղած են 83,724 ոսկի, ըսել է ան-
ցած տարուան վրայ 5,932 ոսկի պակսու-
ած: Հասոյթի առաւելութիւնը եւ ծախքի նը-
ուազութիւնը միասին այս տարի 117,973
ոսկիի յաւելում մը յառաջ բերած են,
յաւելում որուն նման երբեք տեղի չէ
ունեցած բացի 1888-1889էն:

Գլխավարի յատկացած գումարէն կը
տեսնուի որ 1892-93ին չորս Մէրիներու
անուանական դրամագլխէն 1,447,600 ոս-
կի գնդուած է, ըսել է նախորդ տա-
րուան վրայ 224,070 ոսկի պակսու եղած է
զեղը: Բայց ասոր փոխարէն կը տես-
նուի որ մինչեւ 1891-92ին գլխավարը
միջին հաշիւով 30.55% էր, 1892-93ին
եղած 36.714%, որովհետեւ գլխավարին
յատկացած գումարը նախորդ տարուան
վրայ իրապէս առաւելութիւն ունէր:

Երկրորդ կարգի կարեւոր խնդիրն
գալով կ'երեւի թէ 1892 փետրուարի մէջ
Հանրային Պարտքի վարչական խորհու-
րը ինչ ինչ առաջարկութիւններ ներկա-
յացուցած է թէ կայս. կառավարութեան
եւ թէ եւրոպական սինտրոնիստներու Սա-
կայն այս առաջարկութիւններուն նկատ-
մամբ ինչ ինչ դժուարութիւններ յարու-
ցուած են, բայց յետոյ Աւստրիական
զարական սինտրոնիստներու յարուցած է
ծրագիր մը որու համեմատ երկաթուղի-
ներու վճարումը 75% պիտի ըլլայ: Այս
ծրագիրն ալ նմանապէս երկրորդութիւն
է թէ՛ օսմ. կառավարութեան եւ թէ եւրո-
պական սինտրոնիստներու որոնց տալիք ու-
ղղումն կը սպասէ վարչական խոր-
հուրդը:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԲՐՈՒՆԻԿ

Նոր գիտեր:
Հունգարիոյ մէջ հետաքրքրաշարժ նո-
րութիւն մը սկսած է ի գործ դրուիլ:
Հրապարակուած է որ չորս տարի, այլ թէ չե-
փոխուի կը խօսուի, Էստրիկ նախկին
օգնականներէն Պ. Թեոտոր Բուքաւ,
այնպիսի կարգադրութիւն մը ըրած է ո-
րուն շնորհիւ լուրերը թէլէֆոնի միջո-
ցաւ ուղղակի կը հաղորդուին բաժանորդ-
ներուն, բերանային: Պ. Թեոտոր Բուք-
աւ իր գիտը գործադրութեան զինել
տալը օր ետքը մեռաւ այս օրերս: Ի՞նչ

եղբայր իր վրայ առած է եւ կը շարու-
նակէ թէլէֆոն-լրագիրը:

Այդ նորոգիւնի լրագիրը սակայն դար-
մանալի դժուարութեանց կը հանդիպի,
որոնք նախատեսուած չէին խօսուած լրա-
գրութեան այս ճարտարանար կիրառու-
թեան մէջ:

Այս բերանացի լրագրութեան անպա-
տեհութեանց մին այն է որ, անօրէննե-
րը, ուղեւոր չափ չուտ տարածել իրենց
լուրերը, ժամանակ չունին անոնց ճշը-
ղութիւնն ստուգելու: Եթէ լրագիր մը
գոնէ երեք անգամ կը դարձնէ ու կը
դարձնէ ինչ ինչ լուրեր՝ զայնս հրատա-
րակելէ առաջ, ընդհանրապէս թէլէֆոն-
եալ լրագիրը երկար բարակ՝ չմտածար՝
իր իմացած լուրերը թէլէֆոնի գծին
յանձնելէ առաջ: Այդից է որ մէկ քանի
օրուան մէջ բազմաթիւ դատեր բացուած
են այս նորօրինակ լրագրին տնօրէննե-
րուն դէմ, ի միջի այլոց, Փէլիթայի մէկ
մեծ սրճարանին տէրը, որուն համար սը-
լալմամբ բոտուած էր թէ անակութեան
վրայ է, եւ ակուսի մը մէջ իբր թէ
տեղի ունեցած զայնակութեան մը կար-
ծնեալ զիջագիրը ուղղակի ստացեր են
այդ զրպարտիչ լուրերը, որովհետեւ բա-
ժանորդ են թէլէֆոն-լրագրին, եւ ան-
միջապէս դատ բացած են Պ. Բուքաւի
դէմ:

Կ'երեւակայուէր թէ խօսուած լրագիրը
տուած լրագրութեան աւելի զերծ պի-
տի ըլլար այդպիսի դատերէ, որովհետեւ
լատինական հին առած մը կ'ըսէ թէ
Խոնարհ ինչ է, Բեքաւ չէ, Կ'երեւայ թէ
բոլորովին հակառակն է:

Ուրիշ գիտեր մը, պարզ ալ ճարտար,
զոր յղացած է Գերմանացի մը:

Այն տուններուն մէջ, որոց սենեակ-
ները վարձու կը տրուին զատ զատ ան-
ձերու, գիշեր ու զարձոյները գիտեն
թէ ինչ դժուարութեանց կը հանդիպին:
Դանապար պատկած է, լոյսերը մարած
են, գրպանի մէջ լուցիկ մը ունենալու
հոգ չես տարած առաջուց, եւ խաբիսա-
լիւրով հաղու կ'ընաս վեր բարձրանալ
սանդուղիներէն, ամէն փորձանքի ենթա-
կայ:

Գերմանացիին ըրած գիտողը, այս
ամէն անպատեհութիւնները կը վերցունի
իր գիտելի չորսին, փողոցին դուռը
բացուելուն պէս, պզտիկ լամպար մը կը
բռնի եւ կը վառի այնչափ առնել որ
ներս մտնողը ժամանակ ունենայ սան-
դուղին գլուցիլ հասնելու: Այդ միջոցին,
առաջին լամպարը ինքնին կը մարի
եւ ուրիշ լամպար մը ինքնին կը վառի
մինչեւ որ ներս մտնողը հասնի առաջին
յարկը, Հոն երրորդ լամպար մը կը վա-
ռի, լուսաւորելով առաջին եւ երկրորդ
յարկերուն միջեւ գտնուող սանդուղը եւ
այսպէս շարունակաբար: Նոյն լոյսն
ինքնաբերաբար յառաջ կուգայ երրորդ
մէջը սանդուղին վար իջնել:

Այս դրութեան տկար կողմն այն է
որ երրորդ լամպարները յաղորդաբար կը
վառեն վարէն մինչեւ վերջին յարկը,
ներս մտնողը ո՞ր յարկն ալ կանգ առնե-
լու ըլլայ: Բայց այսչափ օրերուն գիտի
մը՝ այդչափ պակասն ալ կը ներուի:

Վիճակագրութիւնը շատ զեղեցիկ քան
է. մարդուն մտքին առջեւ մեծ հորի-
զոններ կը բնայ, խորհրդածութեան
լայն դուռներ: Բայց երբեմն ալ ինչ
զուարճալի խնդիրներ մէջտեղ կը ընէ:
Այսպէս, օրինակի համար, վիճակա-
գրութիւնը ցոյց կուտայ թէ Գերմանիոյ
49,428,470 բնակիչներուն վրայ 8,372,486
ամուսնացած էրիկ մարդ եւ 8,398,607
ամուսնացած կ'ըն կայ:
Տարբերութիւն՝ 26,121:
Ուրեմն 26,121 ամուսնացած կ'ըն կայ,
որք ամուսին չունին սակայն: «Անոցո՞ք
ճակատագիր» պիտի ըսէր Մէֆիսթֆէ-
լէս: «Հաճելի ճակատագիր» պիտի գոչէր

Տոն Սէզար տը Պազան: Բացակայ են,
անհետացած են, գողցուած են այդ
26,121 գերման ամուսինները: Գաղտ-
նի՞ք:

Բայց անհաւաստի ուրիշ աւելի կարեւոր
յայտնութիւն մը Գերմանիոյ մէջ 774,967
այրիկացած էրիկմարդ կայ, եւ երկու մի-
լիոն 157,870 այրիկացած կ'ըն:
Տարբերութիւն՝ 1,380,903 այրիկա-
ցած կ'ըն:

Արդեօք կ'ընեն Գերմանիոյ մէջ շատ
զօրեղ կեանք մը անցնել կուտան ի-
րենց ամուսիններուն:

Սա իբրեւ է որ միայն Գերմանիոյ մէջ
չէ որ այրի կ'ընեն՝ անհամեմատ կեր-
պով աւելի բազմաթիւ են քան այրի է-
րիկմարդիկ: Կը յիշեմ որ իրիկուն մը
Պոլսոյ մէջ գիւղին մէջ, մէկ քանի հո-
գին հաշիւ ըրին թէ իրենց բնակած փո-
ղոցին մէջ եւ ըսելով քանի՞ այրի կ'ըն
կային եւ քանի՞ այրի էրիկմարդիկ:

Նախը գարնանը ինչ եղաւ:
Երբք այրի էրիկմարդու դէմ՝ 73 այրի
կ'ըն համեցին:

Հայրենիները՝ Գերմանիաներն ալ կը
զերազանցեն այս հաշուով:

Հետեւութիւն մը հանելը՝ ձգենք ու-
րիշներուն:

Վիճակագրութիւնը սակայն ամէն ա-
տեն այդպիսի տարբերակ արդիւններ
չառար, այլ թուանշաններ որք իրենց կար-
րելաւորութիւնն ունին՝ երկրի մը բարձր
ճանչալու մասին:

Հայիւ եղած է որ աշխարհի մէջ 51
հազար գարեջրի գործարան կայ: Գեր-
մանիան է որ քանակաւորաբար ամենէն ա-
ւելի գործարան ունի գարեջրի: 26,240
հատ ունի, որք տարուէ տարի 47,500,000
հարկաւորաբար գարեջրու կ'արտադրեն:
Յետոյ կուգայ Անգլիայ իր 12,874 գործա-
րաններով, որք տարեկան 26 միլիոն
հարկաւորաբար գարեջրու կ'արտադրեն:
Միացեալ-Նահանգները իրենց 2300 գոր-
ծարաններով կ'արտադրեն 35 միլիոն հա-
րկաւորաբար: Աւստրիա-Հունգարիա 1942
գործարաններով կ'արտադրեն 13 միլիոն
հարկաւորաբար: Պելժիքա 1270 գործա-
րան եւ 10 միլիոն հարկաւորաբար: Ֆրանս-
սա 1,044 գործարան եւ 8 միլիոն հա-
րկաւորաբար եւայլն:

Իւրաքանչիւր երկրի մէջ մարդ գլուխ
պատած գարեջրի քանակութիւնն է՝
Պոլիսիա 221 լիտր, Պերլին 191,
Պելժիքա 169, Անգլիա 143, Տանիմար-
քա 33, Չեխոսլովակի 31, Ամերիկա 31,
Շուէտ 11, Ռուսիա 5:

Ուրիշ վիճակագրութիւն:
Աշխարհի ամենէն մեծ մատենադա-
րանը Բարիկ աղագային Մատենադա-
րանն է: Երկու միլիոնէ աւելի տպագր-
վելը կը պարունակէ եւ 200,000 ձեռա-
ղի:

Բրիտանական թանգարանին մէջ մէկ
ու կէս միլիոն հատոր կը գտնուի եւ
Բեղարպոյի կայսերական Մատենադա-
րանին մէջ տակից 12,000 հատոր պա-
կաս:

Միւնիխի արքայական մատենադա-
րանն ունի 900,000 հատոր, Պերլինի մա-
տենադարանը՝ 800,000, Գորէնհակի մա-
տենադարանը 510,000, Տրէզուր մատե-
նադարանը 500,000, Կէօթիկէնի Հա-
մալապարանի մատենադարանը 500,000:

Վիեննայի արքայական Մատենադա-
րանը 400,000 հատոր գրք կը բաժանա-
կէ, եւ Վիեննայի համալսարանին մա-
տենադարանը 370,000 հատոր:

Բարիկ ծառերուն մէջ վիճակագրու-
թեամբ վերջացնենք այս շարքը:
Բարիկ փողոցներուն մէջ 88,564
ծառ կայ տնկուած: Բարիկ գլխաւոր
զարդը կը կազմեն առնոց, դարնան եւ
ամրան՝ անուն պարտեզի մը փոխար-
կելով զայն: Բնականաբար այդ հաշու-
մէջ պուլվարներուն վրայ տնկուած ծա-
ռերը միայն առնուած են, առանց հաշ-
ուելու:

Լեւոն հանրային պարտքներն եւ ֆոն-
-աները :

Հիմա կը մտածուի Բարիգի մէջ օ-
ղնաւորակեցնել արեւադարձի երկիրներու
ծառերը : Մտերս այս մասին փորձեր տե-
ղի պիտի ունենան , արհեստական դրու-
թեանց միջոցաւ : Այսպէս երկու երեք
տարիէն կարելի պիտի ըլլայ տես-
նել Վերձինիոյ ծառերն Բարիգի մէջ ,
ինչպէս եւ հարաւային Ամերիկայի
կաղնիներն եւ Գալիֆոնիոյ հովիտի ծա-
ռերը : Ձմռանը տեսնել , ծառերէն եւ Նոր-
Հոլանտայէն պիտի բերուին ուրիշ ծա-
ռեր ալ , որոց մեծ խնամք պիտի տա-
ուի : Բարիգ այն ատեն այնչափ համազ-
գային պիտի ըլլայ իր ծառերովը որչափ
մարդերովը :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՇԻՊԱՆՈՅԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ

Շիպանոյի ցուցահանդէսը բացուեցաւ :
Այսօրացի հպարտութեամբ մըն է որ Ա-
մերիկայի կը տեսնէ ամբողջ աշխարհիս
ազգերուն վաղնիս այդ հանդէսին , որ ոչ
թէ միայն « տօնավաճառ » մըն է , այս-
ինքն ճարտարագործութեան խորհած ,
հնարած , արտադրած ամէն բաներուն
ցուցադրութիւնն , այլ եւ բարոյական
ցոյց մըն է , խաղաղութեան արուեստ-
ներուն եւ մարդկային յառաջդիմութեան
փառաբանութիւնը : Ու այդ յառաջդի-
մութեան ամենէն ստույգ հանգրուաններն
են այս մեծ ցուցահանդէսներն որք եր-
կրագնդին մէջ կ'ետին վրայ , երէկ ի Բա-
րիգ , այսօր ի Նիգալօ , կը համախմբեն
ինչ որ աշխարհս երեւակայած է ամենէն
աւելի կատարեալ :

Պ. Գիլիլէնտ իր բացման ճառին մէջ
ըսաւ .

« Մենք կը գործակցինք այնպիսի գոր-
ծի մը որ մարդկութեան յառաջդիմու-
թեան նուիրուած է : մեր այստեղ ըրածով
ամենէն վեհ օրինակը կուտանք ժողո-
վորացիներու եղբայրակցութեան : հաւա-
տարիմ մնալը այս հանդէսէն դուրս ե-
կող դասին » :

Պ. Գիլիլէնտ իրաւունք ունէր փա-
ռաքանելու Շիպանոյի ցուցահանդէսը . ոչ
մէկտեղ տեսնուած է որ երկիր մը այնչափ
քիչ ժամանակի մէջ եւ իր բնակիչներուն
կորովով միայն հասնի այն բարձրու-
թեան ուր կը գտնուին այսօր Միացեալ-
Նահանգները : Երբոր չորս դար առաջ
Քրիստոսոփո Գալուստոս ցամաք ելաւ ի
Կոնստանդնուպոլ , մտքէն չէր անցնել թէ աշ-
խարհ մը կը գտնէր . կը կարծէր թէ մօ-
տեցած է այն հնդկի երկրին զոր Մարքո
Ռոյոյի նկարագրութիւնը այնչափ հրաշալի
կը ներկայացնէին : Բայց այն ատենուան
մարդիկ եւ ամայն երկիրը , որուն վրայ կը
տնկէր Սպանիոյ արքայական տան , Գա-
ղիլէներուն զորապետ , ժամանակ մը վեր-
ջը պիտի գերազանցէր այն ասիական շը-
նեղութիւններն որք այնքան քանչա-
ցուցած էին Վենետիկի ուղեւորը :
Զորս դար չանցած , այդ երկիրը հին Նե-
րոպայի հաւատարեցաւ : Մտայնող հոգա-
ծութեամբ մը , Ամերիկացիներն ուզած են
որ Գալուստոսի առաջատարութեանը ,
Նիւ-Են-Քլիքի , Բեն-Քլիքի եւ Մա-Քլիքի
ծիւղ օրինակները իրենք ալ գտն աշ-
ցելու իրենց Վիճիպաի ցուցահանդէսը :
Անցեալ օր Նիւ-Են-Քլիքի նաւահանգիստը
մտան : Իրենց մանրիկ ու բարակ ու-
րուանկարը անցաւ այն հրէշային մար-
տանաւներուն եւ հակա շողմաններուն

մէջէն որոց զանգուածը կարծես կը ճգմէր
դանոնը . բայց այս հակապատկերն իսկ
ցոյց կուտար կատարուած գործին եւ ի-
րագործուած յառաջդիմութեան անհու-
նութիւնը :

Գիլիլէնտ օր մը կը նպաստէ Շիպանո-
յի ցուցահանդէսին բացման յաջողու-
թեանը : Առաջին օրը 500,000 հոգի մը-
տեր են Ցուցահանդէսը : Երկրորդին , հը-
րաշալի լուսավառութիւններ տեղի ու-
նեցեր են :

Երբոր կ'ըսէին թէ Շիպանոյի մէջ
անհաւատալի բաներ տեղի պիտի ունե-
նան , իրաւունք ունէին :

Շարաթէն կիրառելու լուսնալու գիշերը ,
ջանացեր են զոգնալ Քրիստոսոփո Գալու-
ստի աճիւններն որք ճէջքն Բարիգի վան-
քին մէջ զրուած են : Դժուարեալ , աղմու-
կէն արթննալով , զողին վրայ յարձակեր եւ ,
բեմովէն հանելով , պոսացեր է . « Ձգե-
ցէք սափօրը » : Գողը հրամանը կատարե-
ր եւ փախեր է , գետինը ձգելով այն որ
Քրիստոսոփո Գալուստոս եղած էր :

ՌՈՒՍԻԱ

Անցեալ շաբթու ձիւնախառն փոթո-
րիկ մը իջեր է Բեղարպուրի վրայ եւ
չըջակալը բաղմալ ձիւնի քառակեր են :
— Ձարը հրամանագիր մը հաներ է ,
որով Ռուսիոյ մէջ գտնուած կաթոլիկ
վարժարանները հանրային կրթութեան
նախարարութեան ուղղակի հսկողութեան
ներքեւ պիտի մտնեն այսուհետեւ :

— Կայսերական ընտանիքը զեռ քիչ մը
ատեն Նիւրնպի պիտի մնայ : Մայիս 15/27ին
Մոսկուա պիտի երթայ , ուր տեղի պիտի
ունենան Ռուսիոյ կայսեր թագադրու-
թեան տաճարորդ տարեգարծին հանդէս-
ները :

Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ի Ա

Կառավարութիւնը որոշեց է հակա-
հրապէս Ալվարէ երեսփոխանը ձերբա-
կալել , Բայիսիական լուծուելէն անմի-
ջապէս վերջը :

ՕՐՈՒԱՆ ՆԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԱՑԻՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍՈՒՄՆԵՐ

Պերլին , 6 մայիս
Բայիսիական , կէս օրը 3.15 ժամ առ-
ցած , մերժեց զինուորական օրինադրին
առաջին յօդուածը որ կը վերաբերէր գոր-
ծօն բանակին թիւն աւելցնելու . յետոյ
152ի դէմ 210 ձայնով մերժեց Պառն ֆոն
Հոլշտէյնի առաջարկած առաջին յօդուածը :
Երբ նախագահը ծանուց ընէր Վերմե-
թեան արդիւնը , նախարարապետ կոմս
Քափփիլի կարգաց կայսերական հրամա-
նագիրն որ կը լուծէ խորհրդարանը :

Պերլին , 6 մայիս
Պետութեան պաշտօնական Օրադիրը
կը հրատարակէ կայսերական հրամանա-
գիր մը , որ Բայիսիական ընտրութիւն-
ները կ'որոշէ յունիս 15 ին :

Պետութեան , 6 մայիս
Բեռլինէ Լաւր կը ծանուցանէ թէ Ֆը-
րանց-Ենգլէի կայսրը , Պառնալէյի մէջ
պատուիրակութիւն մը ընդունելով , ի-
մացուցեր է թէ Գերմանիոյ կայսրը իր
հիւրը պիտի ըլլայ այնան ուղեւոր-
վորուն ատեն որք տեղի պիտի ունենան
ի Հոլանդիա :

Թրիւսթէ , 6 մայիս
Աւստրիական Լոյտի տնօրէնութիւնը
որոշեց արեւելեան գիծը երկարել մինչեւ
Ճարն :

Բեղարպուր , 5 մայիս
Սառայցի յանկարծական քայքայման
պատճառաւ , Վոլկա գետը Եղատերի-
նոսալի մօտ սողորակաւ մակարդակէն
երեք մետր աւելի բարձրացած է :

Բեղարպուր , 6 մայիս
Վոլկա գետին վրայ , Նիմֆ-Նոլկո-
րոտի մօտ , սառայցի անագին հատոր մը
երկուք բաժնեց երկու շողմանաւ : Կոր-
ուած անձերուն թիւը յայտնի չէ դեռ :
Ռակուգա , 6 մայիս
Փերտինանտ իշխանն եւ իր նորա-
պսակ կինը երէկ Գորֆուէն աստ հասան
Ա.Ֆ.Ե.Ե. շողմանով եւ քաղաքը պը-
տուելէ յետոյ մեկնեցան :

Բարիգ , 6 մայիս
Լոնտոնի Ֆրանսական նախորդ դե-
պան Պ. Վատրիկոնի յաջորդը զեռ քիչ
մը ատեն չպիտի անուանուի :

Հոսմ , 5 մայիս
Երեսփոխանաց ժողովին մէջ , ար-
տաքին գործոց նախարար Պ. Պրին յայ-
տարարեց թէ . ժողովին ներքին կանո-
նադրութեան համաձայն , չուզեր ընդու-
նել Պ. Պարզիլայի եւ Պ. Զիոլմանե-
լիի հարցումներն ի մասին Թրիւսթէի
Խաղաղութեան դէմ ձեռք առնուած տը-
նօրինութեանց : Պ. Պարզիլայի խօսելու
համար պնդելով , նախագահը դիտել տը-
ւած թէ Պ. Պրին պատասխանած ըլլա-
լով , Պ. Պարզիլայի իրաւունք չունէր
պատասխանելու :

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ.—ՀԱՍՅԷ

ԱՌ ԳԱՍՊԱՐ ՆԵՄՏԷ

(ԻՐ ԼԵՁՈՒՈՎ)

Ազնիւ բարեկամ . ներէ՛ ինձ որ դամ
մատնեմով կարկամ ու զրշով տարտամ
այս անգամ , եւ քեզ տամ , համազամ ,
կարեանք ու զապինեց փունջ մը անթա-
ռամ , փունջ մը քաղցրաշունչ զոր եր-
կարապատում , համով զերջ զղում , մերթ
եկամ մերթ հուժ յօդուածիդ զրգում ,
մեղմելով արտում կուտայ քաղել արդ
նորա յամիկ ու վարդ , եւ բերել զը-
ւարթ կապել զխուզ զարդ : Սիրելի՛
Գասպար , զըրազէտ մոգիչ , որ արեւաբ
մեղ տաս մերթ (ա՛ն , քի՛չ . . .) արձա-
կիդ տիպար . ո՛վ անձայն երգիչ մօրուօք
անշուքար . որ աճ ու ապար , կապար
եւ ապար առած խօլաբար , ի յալ եւ ի
ձախ , անվախ փրկութեան գրեւոր ու-
րախ հոսան ճշմարտիկ , անոյնաւ , մար-
տիկ , հո՛ն , լեզուանդէր պատգամ ու
պատուէր տեղաւ՝ տրուանք զորոց քի-
թն ի վեր .—Թո՛ղ որ , ա՛ն , ինձ թո՛ղ ,
որ՝ անշուք քերթող՝ դամ կանգնել յաղ-
թի՛ք քեզ փառաց կոթող . . . — Թո՛ղ
ինձ քեզ ըսեմ որ վեհ ու վըսեմ արձակիդ
երկնաճեմ լրագրաց ի սեմ փայլի , ալալի
նըման զալալի թռչնոց որք թռչնի ի
ճիւղս անտառին , Այո՛ , սոխակին անկապ ,
անմեկին երգերուն վանկին նըման է ըն-
կին գրուածքը—Գրեմար՝ Գասպարահնար
որմէ մեր խոնարհ անանջն ու միտքն
յար բան չե՛ն հասկնա՛ր . . .

Ճօխ , մարգարտաշար ուղեղիդ պաշար
այստեղ չարաշար վատնել չե՛ն խնայար :
Գու՛ մեր ու չարաբ ստուարաքանքար (եւ
քի՛չ մ'ալ երկար ու խառնանքկար) ոճը
է՛ր տաս անդին լեզկ օրաթիւթիին այն
Ա . . . նապատին ուր լոյս , ծիծաղ քիւ՛ր ,
չու՛ք եւ զո՛վ աղբիւր , անուշ ուլասիս՝
դո՛ւ կաս երբ . . . խօսիս : Բայց , եղ-

բայր , կամի՛ս , քեզ՛ բարեկամս , արտով
անարատ տամ մի լաւ խրատ . Փոխա-
նակ զալ ու (անկող ալցելու) սե-
ղան բազմեղու կարգ մը բարբարոս
ապիկար , մորոս մարդոց հետ տրնաս ո-
րոնցմէ կրնաս կրթի . . . պատուհաս ,
փոխանակ կըծու եւ . պատկաճու լե-
զուաւ զարտաստ չարելու բուռ . փաստ
(խրթին ծանրիմաստ) անո՛ց ի նպատ-
եւ տալու առիթ որ մէն մի բարիդ , խօս-
քերուզ տակէն բան մ'անեն անով ըզ-
քեզ ապուկին . փոխանակ օտար վիպա-
գիր նօսար արժէ թէ չարթէ ինչեւ
զՊարթէ , եւ կամ թէ՛ Մարտի Բեքէյի
տեղ Փըլէյ-Քի ըսել եւ առիթ տալու որ
ձայն մ'անողը լրագրաց փողոց գայ
բանալ բողոք—լռո՛ւ . Թո՛ղ կ'ըսեմ իր
չիրմին ի սեմ հէգն ի փոխիթ թէ՛ն նոր
հանգչած արդէն : Լռո՛ւ , լուսաճղի ի-
մասալիւ յի լըռութիւնդ աղի պահէ՛
կատաղի որ , զի մի՛ գուցէ , ո՛վ Գասպար
նեմցէ , զրչիդ մի ծընունդ անգոյն անա-
նուշ աղարտէ անուշ . . . Լռո՛ւ՝ դու
եւ թո՛ղ որ թուղթ մըրոտող խորապէս
արգէտ անուամբ զըրազէտ այն նորեկ
խմբակ պատանեաց համբակ՝ լեզուին
ջուրց վրան գորտեւու նըման խանդով մը
անաճան անողով կըրկուան : —Դու այն
ջուրց յատակ եղի՛ր , կայց չիտակ , ա-
նոք են գորտեր . եւ դու չե՛ն գիտեր ,
յարգամեծար Տէր , դու կոկորդիլոս , թէ
կոկորդիլ հոս՝ անուշ հետ՝ չէ՛ լաւ , ոչ
ալ պէտք բընաւ այս ջուրց մէջ խոնաւ . .
Ա՛ն , խնդրեմ լռո՛ւ , լռո՛ւ , զի մի՛ գու-
ցէ , ո՛վ Գասպար նեմցէ . . .

Գ. ԱՊԱՆՈՋԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱՌԱՂԻԿՈՍԸ

Ատանայէն կը գրեն մեզ Ապրիլ 10
թուականով .

Կիլիկիոյ Ա. Կաթողիկոսը Զատիկի
կիրակին պատարագ մատուց քաղ-
քին Ս. Աստուածածին եկեղեցիին
մէջ , ուր դիմած էր ժողովուրդը
խառնեւեւաւ : Ն. Սրբութիւնը քա-
րոցեց , բայց իր խոր ձերութեանը
պատճառով չկրցաւ երկար խօսիլ :
Պատարագի աւարտումէն յե-
տոյ Կաթողիկոսը ելաւ Առաջնոր-
դարան , ուր գնաց բոլոր ժողովուր-
դը մեծէն մինչեւ պզտիկ : Ն. Սըր-
բութեան աջն համբուրելու :

ԹԱՂԱՅԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԷ

Ի ԳԱՏԸԳԻԿՈՎ

Գատը-դիւղի մէջ երէկ կատար-
ուեցան թաղային ընտրութիւններն ,
որոնց այնչափ եռանդով պատրաս-
տուած էին թաղին բնակիչները :
400է աւելի ընտրութեան բաժ-
նուած էր : 286 հոգի մասնակցե-
ցան ընտրութեան : Բացարձակ ա-
ռաւելութեամբ թաղական խորհըր-
դական ընտրուեցան Տեառք

Բաւէ	
Յովհաննէս Ա. Կիլիկիական	227
Միհրան Յովակիմեան	183
Բարսեղ Առաքալորեան	171
Բարսեղ Ա. Մանուկեան	154

Համեմատականի մնացած են

Տեառք Նազարէթ Մուրաւեան ,
Միհրան Շիրինեան , Անտոն Աղա-
եան , Խաչիկ Կամարապիկեան , Գրիգոր
Նազարեան , Թովմաս Աւետիսեան :
Գատը-դիւղի հայ հասարակու-
թիւնը այս անգամ ողջմտութեան
ապացոյց մը տուաւ ընտրելով վե-
րոյշեալ չորս անձերը :

ՊԵՏՐՈՍ ԱՃԷՄՈՂՈՒ

Մեր այս աղբալցի մասին խօ-
սելով վերջեւ , ըսած էինք թէ
Բարիգի որբերուն եւ աղքատներուն
կտակած է էրէ՛ Դէ՛ն փրանք :

Այս օրերս երեւան եկաւ թէ
իր ըրած բարեգործութիւնը միայն
այս չէր :

Փրանսական Ակադեմիային վեր-
ջին նստին մէջ կարդացուեցաւ կը-
տակ մը որու մէջ ըսուած է թէ
Պետրոս Աճէմովը կը թողու Փրանսա-
կան Ակադեմիային 100,000 ֆրանք
(4500 լիրա) , որուն տոկոսը պիտի
գործածուի վարձատրելու համար
այն անձերն որք բարի վարմունք
մը պիտի ցոյց տան :

Յայտնի է թէ Փրանսական Ա-
կադեմիան ունի այսպէս իրեն կտակ-
ուած մեծ գումարներ չորս տի.բը
կը բաշխէ որոց որ առաքելիկ եւ աղ-
նիւ մէկ գործը ստուգած է :

Ճշմարիտ ցաւ մը կը զգանք որ
մեր աղբին եւ ոչ մէկ հաստատու-
թիւն ու ոչ մէկ մարմինը ուղադրու-
թիւնը դրաւած է այդ բարեգործ ան-
ձին , որ իր ամբողջ հարստութիւնը
զրկեալներուն , դժբախտներուն կը
թողու : Կը կրկնենք թերեւս մերին-
ներէն ոչ ոք մոտձեր է յիշեցնել
իրեն թէ այս կողմերն ալ իր նպա-
տակն ի գործ կ'ընար քննել :

Արաքիլի նորնորի (վեց ամիսէ ի
վեր) առաջնորդ Յակոբեան Տ. Վահան
վարդապետ կը շարունակէր պնդել միշտ
իր հրաժարականին վրայ . առաջնորդ
օգն ու ջուր . Պատրիարքարանը նկա-
տելով որ անձնական առողջութեան չա-
փաղանց բժշկանքի վարդապետի մը հա-
մար Դաւթիկոյ բարոգիւթիւնը աւելի
վատարեք հետեւեալ կրնար ունենալ ,
Տ. Վահան վարդապետը այդ պաշտօնէն
հրաժարեցնելու բարիքն ըրած է իրեն :

Փոռլ , որ այս լուրը կ'է հրատարա-
կէ , կը տեղեկանայ նաեւ թէ Պատրիար-
քարանը որոշած է Կ. Պոլսոյ մէջ ո՛ր եւ է
պաշտօն չանձնել այդ առաջնորդ վարդա-
պետին : Կը շնորհակտեմք այս անօրէ-
նութիւնը , փափաքելով որ տարածուի
այն առանց խորութեան , պաշտօնէ
փախչող բոլոր եկեղեցականներու վրայ :

Ծանուցուեցաւ արդէն թէ Կրօնական
ժողովն ստուգելով Գարեգինօսիկի ե-
կեղեցիին քանաններէն Տ. Համադապի
զայեղակալից վարմունքը , որոշած էր
Հիւանդանոց զրկել զայն , կանոնական
ապալխարութեան շրջան մը անցնելու ,
եւ թէ այդ քանանան չուղելով հնազան-
դիլ այդ օրոյումին , կը շանուանայ մնալ
իր տունը :

Իր շաբթ օրուան թիւով , Փոռլ կը

ԹԵՐԹՈՆ * ՀԱՅԵՐԱՆԵՐ (134)

ՊԵՐՈՆ ԼԵՐՈՒՔ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԱՆՈՒԱՆ ՊԱՏԻՈՒՆ

Անձնապատուութեան ընտրող , որ ա-
մէն զգացումէ վերջը կը մեռնի ի մեզ ,
անհետացած էր Պ. Բուրժուալի վրա-
յէն : Եւ տղու մը պէս պէտք էր հսկել իր
վրայ :

Շատ անգամ երբ մարդիկ զղկկին
ընդարձակ պարտեզներուն մէջ կը յաճէր ,
տիկին Պլանչ պատուանի մը կոթնած
զայն կը դիտէր եւ խորհրդաւոր սոսկում
մը իր սիրտը կըձգէր :

Բայց նախախնամութեան այս աղա-
բարութիւնը փոխանակ զինքը հանդա-
տեցնելու , աւելի եւս կը զրգոյր իր վը-
րէժնիցութեան փափաքն ու յայր :

— Մահը այս սոսկիկի դժբաղդութե-
անն օրան նախընտրելի է , կը միմնջէր :
Ա՛ն , ժան Լայնթօր վրէժն այսքան լաւ
լուծած չպիտի ըլլար , եթէ զնոյնը հայրս
սպաննէր : Եւ ալ ասանկ վրէժնիցութե-
ան մը կ'ուզեմ , այո՛ , եւ պիտի գտնեմ :
Հակառակ այս անստուգութեանց ,
եղիւ երեք օրն անգամ մը Երեւնը կը

տեսնէր ինչպէս որ որոշած էր , երբեմն
առանձին եւ երբեմն ալ Մէտի հօրաբընջ
հետ , որ քիչ մը բացը կենալով կը հըս-
կէր :

Երբեմն զաղտորօք ճշգրտաշունթեամբ
կուգար , թէ եւ այս լրտեսութեան պաշ-
տօնը ծանր կ'երեւնար իրեն :

— Եւ այս գործին մէջ մեծ վտանգի
տակ եմ , կը մտայնէ : Կը յուսայի որ
ժան Լայնթօր Պորտըրի պիտի երթայ
ու քրօն հետ բնակի . ո՛րքան հանգիստ
պիտի ըլլար հոն : Բայց ամենեւին Չա-
րանձին հրացանը կոնակը կը պտտի եւ

(C-20-2-2-1)

